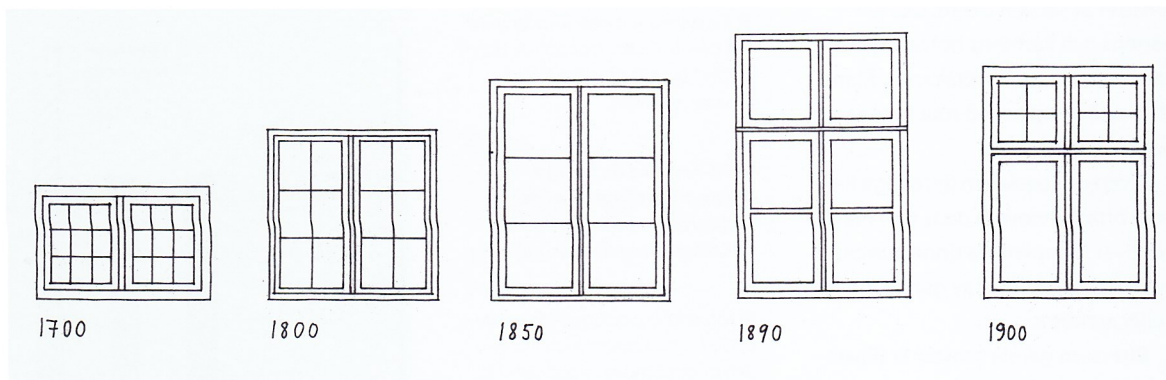

Fönster

Stugorna på landsbygden fick gladsade fönster först i början på 1700-talet. Dessa hade små handblåsta glasrutor, sammanfogade med blyspröjsar i en träbåge. Fönstren hade ofta utvändiga luckor som stängdes till natten.

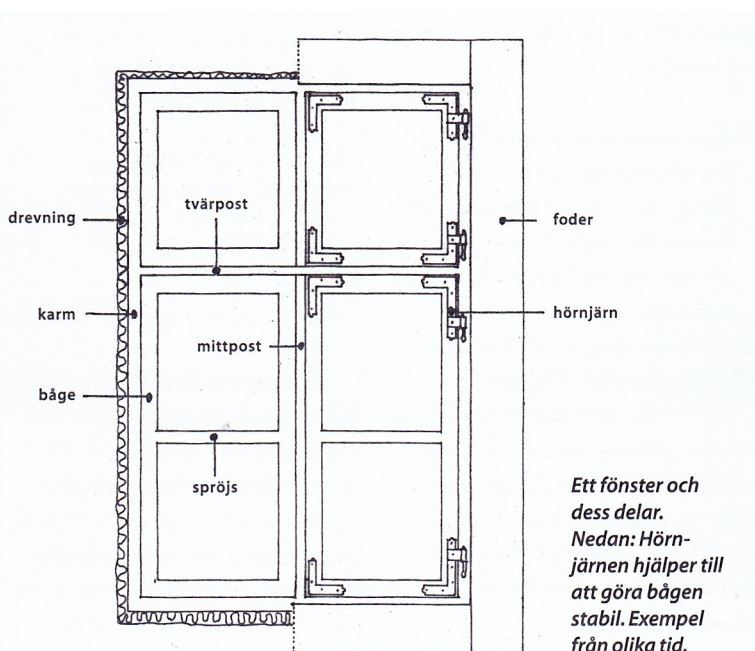
Mot slutet av 1700-talet kunde man tillverka lite större glasrutor och då gjordes fönstren också större. Glasen sattes i en träbåge med träspröjsar. Bågarna spikades oftast fast i karmen, bara enstaka var öppningsbara och hängda på gångjärn.

Under 1800-talet började man använda innanfönster för att få ett bättre inomhusklimat. Det var lösa innerbågar, som sattes i till vintern och tätades med klistrensor.

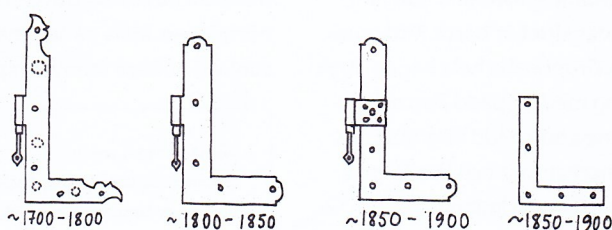
Under första hälften av 1900-talet infördes det kopplade fönstret med två utåtgående bågar och de senaste 10–15 åren har treglasfönster börjat användas. De blir väldigt tunga och bågarna måste göras mycket kraftiga. De passar därför inte så bra i gamla hus.

När man tillverkade fönster förr, valde man noga ut virket. Det skulle vara tätvuxen kärnfura för att hålla länge. Sammanfogningen av bågarna gjordes med tappar och träplugg. Lim användes inte och bågen kan därför lätt tas isär och repareras.

I ett timmerhus står karmen fritt i ett större hål för att inte hindra timrets sjunkning. Skarven mellan karm och vägg drevas och fodret täcker skarven.

Ett fönster och dess delar. Nedan: Hörnjärnen hjälper till att göra bågen stabil. Exempel från olika tid.

I äldre murade hus är karmen ofta använd som form för fönster-valvet. Ibland sticker karmens över- och understycken in i muren, så som i skorn. Skarven mellan karm och mur tätas på utsidan med bruk.

Beslag

Fram till slutet av 1800-talet spikades beslagen fast i bågen med smidd spik. Senare användes skruv. Beslagens utseende har varierat

genom tiderna, de från 1700-talet är formrika och sirliga medan beslag tillverkade på 1800-talet är raka och strikta.

Glas

Under 1800-talet tillverkades glasrutor av en blåst cylinder som skars upp och planades ut. Glaset blev tunt, lite ojämnt och speglar ljuset vackert. Både gammalt och nytt blåst glas finns att köpa idag.